

*Андрейченко Леся Євгенівна,
вчитель української мови та літератури
Коломийської гімназії ім. М. Грушевського,
вчитель вищої категорії, старший вчитель*

Урок української мови 5 клас

ТЕМА УРОКУ. Урок мовленнєвого розвитку. Особливості опису предмета. Усний твір-опис предмета в художньому стилі

Мета: ознайомити учнів з особливостями побудови наукового і художнього описів предмета, формувати вміння усно будувати текст описового характеру в художньому стилі на основі власного спостереження; збагачувати словниковий запас школярів, розвивати їхнє образне мислення, увагу, пам'ять; виховувати мовну культуру, любов до прекрасного.

Методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний;
- комунікативний;
- репродуктивний.

Форми організації пізнавальної діяльності:

- колективна;
- групова;
- робота в парах;
- індивідуальна.

Тип уроку:

урок засвоєння нових знань.

Обладнання:

картки із текстами наукового та художнього стилів, таблиця "Схема побудови опису", фотографія соняшника.

Очікувані результати:

1. Розуміння дітьми різниці між науковим та художнім описами предмета.
2. Вміння усно будувати текст-опис предмета у художньому стилі.
3. Удосконалення навиків розмовної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу до роботи.

Створення психологічного настрою.

II. Оголошення теми, мети, визначення завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Запитання для бесіди:

- Які типи висловлювання вам відомі?
- На яке запитання дається відповідь в описі?
- Про що говориться в описі?
- Які мовні стилі ви знаєте?
- Чим відрізняється науковий стиль від художнього?

IV. Підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу.

Робота в парах. Перед учнями – картки із текстами.

Текст перший.

Каштани... Крилаті велети й молоді дерева з щирокопалим листям, з гіллям, обважнілим від колючих, ніби їжачки, плодів. Чарівні київські каштани весною. Лопаяться, ласкаво зігріті сонцем, набувнявілі лаковані бруньки, й відбувається чудо.

Кожна перетворюється на рожево-білу пірамідальну квітку. Крони дерев тихо палахкотять пишними суцвіттями і поширюють довкола себе ледь вловимий ніжний запах, який віщує наближення літа.

Текст другий.

Каштан – рід рослин родини букових. Дерева з видовжено-ланцетними листками і прямостоячими серезками. Плоди – односім'яні горіхи із шкірястим оплоднем, зібрані по 1-3 в спільній шипуватій обгортці.

Каштани часто досягають величезних розмірів і доживають до тисячі років і більше. Для нормального розвитку каштан вимагає постійної теплої погоди, але не виносить сильної спеки і тривалої засухи.

Завдання:

- Прочитайте два описи.
- В якому з них висловлюється ставлення автора до описуваного предмета? Які для цього використані слова?
- В якому дається точна характеристика рослини?
- Який з описів, на вашу думку, художній, а який – науковий?

V. Ознайомлення з новим матеріалом, його осмислення.

1. Учитель.

- Із попередніх текстів-описів можна зробити такий висновок :

Науковий опис – це точне визначення предмета, явища, перелік їхніх суттєвих ознак.

Художній опис відображає предмет в яскравій, образній формі, викликаючи до нього певне ставлення. Автор такого опису використовує епітети, порівняння, метафори тощо.

2. Робота з таблицею "Схема побудови опису".

Науковий опис	Художній опис
<ul style="list-style-type: none"> • Назва предмета, про який ідеться. • Матеріал, з якого він зроблений. • Форма, розмір, колір. • З яких частин складається? • Де використовується й для чого?	<ul style="list-style-type: none"> • Загальне враження від предмета. • Деталі, які підтверджують це враження. • Оцінка описуваного предмета, ставлення до нього.

VI. Складання учнями усних творів.

1. Учитель.

- Діти, відгадайте загадку:

До сонця я подібний, і сонце я люблю. До сонця повертаю голівоньку свою. Стою стрункий, високий, в зелених шатах я, і золотом убрана голівонька моя. (*Соняшник*).

Сьогодні ми будемо описувати з вами соняшник. Розгляньте фотографію і спробуйте скласти художній опис.

2. Робота в групах.

- Розгляд фотографії;
- складання творів (лунає тиха музика);
- презентація виконаних робіт по черзі;
- доповнення учнями виступів доповідачів.

VII. Оцінювання роботи учнів на уроці. Підведення підсумків.

Домашнє завдання. Скласти й записати власні загадки (3 – 4) про соняшник та інші рослини.